

NEONIKOTINOIDI VPLIVAJO NA VSE VIDIKE ŽIVLJENJA PTIC

// Katarina Denac

ranih pobočjih ali ovršnih delih grebenov. Že zgolj 3-5-odstotna pokrovnost kvadrata 150 x 150 m z ekstenzivnimi in mezotrofnimi travniki je močno povečala verjetnost, da bo ta kvadrat naseljeval hribski škrjanec. V raziskavi smo ugotovili tudi, da se vrsta izogiba intenzivnim travnikom in visokodebelnim sadovnjakom, slednjim morda zaradi človekove bližine. Od devetih najdenih gnezd jih je bilo pet na travnikih, tri na enoletni ali večletni prahi ter eno v ozimnem žitu. Glede na te podatke ocenjujemo, da okoli polovica parov gnezd na travnikih, polovica pa na njivah. Za varstvo vrste bi se bilo zato treba osredotočiti predvsem na dvojce: (1) ohranjanje in obnovo ekstenzivnih in mezotrofnih travnikov, katerih površina je zgolj na vzhodnem delu Goričkega med letoma 2004 in 2012 upadla za okoli 750 ha, ter (2) iskanje in varstvo gnezd na njivah, kot to z velikim uspehom počno avstrijski kolegi v parku Mühlviertel pri Linzu, kjer jim je v petih letih uspelo populacijo hribskih škrjancev povečati za dvakrat. Z varstvom in obnovo travnikov ne bi varovali zgolj hribskega škrjanca, temveč tudi številne druge travniške vrste živali in travniške habitatne tipe, ki so na Goričkem varovani v okviru omrežja Natura 2000.

Viri:

- DENAC, K., KMECL, P., ŠALAMUN, Ž., BASLE, T., BOŽIČ, L. (2021): Raba habitata hribskega škrjanca *Lullula arborea* na območju Natura 2000 Goričko v letu 2021 in ocena uspešnosti varstvenih ukrepov. Poročilo. Projekt Gorička krajina (OP20.06.02.006/1). - DOPPS, Ljubljana.
- UHL, H., KURZ, H., RUBENSER, H., SCHMALZER, A. (2020): Species conservation project - Woodlark in Mühlviertel 2018-2020. Project report for the Naturpark Mühlviertel. - BirdLife Österreich, Wien.

Populacije ptic po celem svetu dramatično upadajo, še posebej v kmetijski krajini, k temu pa prispeva tudi uporaba insekticidov. Neonikotinoidi so najpogosteje uporabljani insekticidi na svetu, vendar pa jih vse več raziskav povezuje z resnimi škodljivimi vplivi na okolje in organizme, med drugim tudi ptice. Letos objavljen raziskava, ki so jo opravili nizozemski znanstveniki, je zajela analizo 50 znanstvenih člankov, v katerih so opisani vplivi različnih neonikotinoidov na ptice.

Neonikotinoidi zmanjšujejo količino razpoložljive hrane za ptice, v njih pa se tudi kopičijo prek zaužite hrane in zastrupljene vode. Načeloma imajo te snovi sicer kratko razpolovno dobo (5-40 dni v vodi, 3-1000 dni v tleh), vendar lahko pod določenimi pogoji v zemlji ostanejo do 19 let. Na ptice delujejo negativno z več vidikov: (1) slabšajo njihovo zdravje (povzročajo izgubo mase, pomanjkanje vitaminov, slabokrvnost in slabše delovanje imunskega sistema), (2) spreminjajo njihovo vedenje (ptice se manj hranijo, imajo nevrološke motnje in težave pri selitvi zaradi slabše sposobnosti orientacije), (3) vplivajo na razmnoževanje (ptice izločajo manj reproduktivnih hormonov, jajčne lupine so tanjše, gostota sperme manjša, manj so izraženi sekundarni spolni znaki), in (4) povzročajo večjo smrtnost, včasih že nekaj ur po zaužitju. Videti je, da so za neonikotinoide občutljive vse vrste ptic. Za manjše pevke (15-50 g) je za pogin dovolj že eno samo z neonikotinoidi prevlečeno zrno koruze! Kljub prepovedim uporabe teh insekticidov v EU v letih 2013 in 2018 (v Sloveniji pa že leta 2011) je bila v pticah še nedavno najdena podobna ali pa celo večja koncentracija neonikotinoidov kot pred prepovedjo.

Ptice, ki živijo v intenzivno obdelani kmetijski krajini, kot je denimo **POLJSKI ŠKRJANEC** (*Alauda arvensis*), so najbolj pod udarom neonikotinoidov.

foto: **Alen Ploj**

Viri:

- MOLENAAR, E., VIECHTBAUER, W., JANSKE VAN DE CROMMENACKER, J., KINGMA, S.A. (2024): Neonicotinoids impact all aspects of bird life: a meta-analysis. - *Ecology Letters* 27: e14534.